

Голубовська І.В., Підгурська В.Ю. Культура мовлення у фаховій підготовці вчителів / EASTERN EUROPEAN STUDIES: ECONOMICS, EDUCATION AND LAW. International Scientific Conference "Eastern European Studies: Economics, Education and Law": Burgas, Bulgaria, Volume I, June 7-8, 2018.– S.128-132.

SPEECH CULTURE IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS

Holubovska I. V.,

*PhD (Candidate of Philological Sciences), associate professor, Department
of Linguistic Techniques and Culture of Professional Language;*

Pidhurska V. Yu.,

*PhD (Candidate of Pedagogical Sciences), associate professor,
Department of Linguistic Techniques and Culture of Professional Language*

Zhytomyr Ivan Franko State University

Zhytomyr, Ukraine

КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Голубовська І. В.,

к. філол. наук,

доцент кафедри лінгвометодики та культури фахової мови;

Підгурська В. Ю.,

к. пед. наук,

доцент кафедри лінгвометодики та культури фахової мови;

Житомирський державний університет імені Івана Франка,

м. Житомир, Україна

Серед десяти ключових компетентностей Нової української школи на першому місці – спілкування державною (і рідною в разі відмінності) мовами. Це вміння усно й письмово висловлювати й тлумачити поняття,

думки, почуття, факти та погляди. Здатність реагувати мовними засобами на повний спектр соціальних і культурних явищ – у навчанні, на роботі, вдома, у вільний час. Усвідомлення ролі ефективного спілкування [1, с. 15]. Отже, зміни у просторі національної системи освіти України потребують адекватної реакції і в царині фахової підготовки майбутніх педагогів загалом та класоводів зокрема.

Учитель оновленої школи – це освічений, всебічно розвинений професіонал, котрий володіє високою культурою мовлення, тобто вміє активно використовувати як знаряддя спілкування сучасну літературну мову з усіма багатствами виражальних засобів та властивими літературній мові нормами. Однак чинними навчальними планами закладів вищої освіти не передбачено вивчення окремої культуромовної дисципліни, тож цю важливу роботу можна проводити на заняттях із курсів «Дитяча література з основами культури і техніки мовлення», «Українська мова (за професійним спрямуванням)».

Викладач передусім має ознайомити студентів із комунікативними ознаками мовлення: правильністю, логічністю, точністю, стислістю, доступністю, виразністю, багатством, впливовістю, доречністю. Та максимальну увагу слід звернути саме на *правильність мовлення* – відповідність прийнятим у певну епоху нормам літературної мови, без опанування яких жодна з інших комунікативних ознак просто не матиме сенсу. Пропонуємо згадати основні мовні норми та ознайомитися із завданнями, що сприятимуть кращому їх засвоєнню.

Орфоепічні норми регулюють правила вимови. Близькими до орфоепічних є *акцентуаційні норми*, що впорядковують розстановку наголосів у словах.

Завдання 1. *Вставте, де треба, пропущені букви. Поясніть явище спрощення у групах приголосних.*

Безвиїз...но, корис...ливий, облас...ний, пес...ливий, балас...ний, шіс...надцять, перс...ні, перехрес...ний, зліс...ний, пріс...ний, свис...нути,

шелес...нути, улес...ливий, захис...ний, сер...це, кіс...лявий, турис...ський, влас...ний, ненавис...ний, прихвос...ні, піз...ній, гіган...ський, наміс...ник.

Завдання 2. Поясніть значення омографів (слів, що пишуться однаково, але мають різні наголоси). З трьома омонімічними парами складіть речення.

Атлас – атлас, білізна – білизна, бубон – бубон, вершковий – вершковий, відомість – відомість, гладкий – гладкий, замковий – замковий, зорювати – зорювати, ірис – ірис, колос – колос, лупа – лупа, танковий – танковий.

Завдання 3. Розставте наголоси в поданих словах.

Випадок, гуртожиток, чорнослив, дочка, горошина, кизилівий, грейпфрут, олень, обруч, чотирнадцять, гетьманський, петля, камбала, фольга, двірник, зокрема, імбирний, їдкий, їстівний, калиновий, тонкий, кахлевий, квартал, кишка, колький, щипці, комбайнер, корисний.

Правописні норми (орфографічні та пунктуаційні) впорядковують правильне написання слів і розстановку розділових знаків у реченні.

Завдання 4. Поставте пропущені розділові знаки; обведіть кружечком правильний варіант написання; якщо потрібно писати окремо, поставте вертикальну риску; якщо потрібно писати разом, з'єднайте горизонтальною рисою; якщо потрібно писати через дефіс, над рядком поставити дефіс.

Б(о,а)га(т,т)я жевріло не / подалік від путівця на картоплищ(и,і) по / між пр(е,и)жовклими осиками й кленами. Гря(т,д)ка була не / в(и,е)лика по / біч неї на м(и,е)жах л(е,и)жали ку(б,п)ки старого почорнілого о(т,д) моху камі(нн,н)я видно хтось колись не / день і не / два труждався тут що / б звільнити (З,з)емлю від камен(я,ю) і посадить у неї якусь ц(и,е)берчину картоплі. Коло бага(т,т)я л(е,и)жала купа при(мь,м')ятого картопли(н,нн)я зміш(е,а)ного з опалим лис(т,т)ям і видно було гл(е,и)бокий слі(т,д) від тачки. Картоплю в(е,и)бирано л(е,и)бонь учора бо (З,з)(и,е)мля в лунках ще не / просохла (За Г.Тютюнником).

Лексичні норми регулюють уживання слів відповідно до значень, зафіксованих у словниках.

Завдання 5. Розкрийте значення паронімів. З трьома парами паронімів складіть речення (за власним вибором).

Абонент – абонемент; адресат – адресант; дипломний – дипломатичний; інцидент – прецедент; економіка – економія; ефектний – ефективний; фатальний – тотальний; афект – ефект; поверховий – поверхневий; реклама – рекламація; стимуляція – симуляція; клітковий – клітчастий.

Граматичні норми впорядковують творення морфологічних форм, а також побудову словосполучень та речень.

Завдання 6. З'ясуйте рід наведених іменників, користуючись у разі потреби словником. Дібравши до слів означення, утворіть словосполучення.

Запис, літопис, опис, перепис, підпис, розпис, бандероль, біль, філігрань, шампунь, тюль, тунель, ступінь, степінь, емаль, степ, собака, полин, путь, машинопис, нежить, поступ, дріб.

Завдання 7. Розкрийте дужки, узгодивши іменник із числівником.

Два (дід, голуб, дуб, короп); три (син, килим, батько, тиждень); чотири (чоловік, селянин, вірменин, грузин); чотири з половиною (день, кілограм, келих); три з половиною (мішок, вечір, мільйон); п'ять з половиною (місяць, вік, аркуш); сім і одна третя (рік, гектар, віз); півтора (день, вечір, вікно); півтора (рік, пуд); сто сімдесят чотири (день, тиждень, століття).

Стилістичні норми регулюють вибір слова чи синтаксичної конструкції відповідно до умов спілкування й стилю викладу.

Завдання 8. Виправте мовностилістичні, граматичні та правописні помилки у тексті.

Її думка збігається з міркуваннями завідуючого кафедрою ботаніки. «Побувавши на виставці, мені спало на думку, що організатори прийняли не всі можливі міри по її благополучному проведенню», – сказав Василь, бувший студент. «Я рахую, що керівником Палацу мистецтв реалізовано великий об'єм роботи по організації регіонального міроприємства, але забули про рекламу. Адже приїжджаючи до Житомира, книголюбів повинна зустріти приваблива реклама». Однак все таки з'їзд відвідали багаточисельні

відвідувачі. Із сказаного витікає, що з'їзд видавців на даний час потрібний, його слід проводити далі.

Отже, систематична робота з опанування мовних норм може стати важливим чинником професійного зростання майбутніх класоводів.

Список використаних джерел:

1. Нова школа ; простір освітніх можливостей / Л. Гриневич, О. Єлькін, С. Калашникова та ін. ; за ред. М. Гриценка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/Новини2016/08/21/2016-08-17-3-.pdf>